

การมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่า รอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย

PEOPLE PARTICIPATION IN FOREST FIRE CONTROL SURROUNDING PHU RUEA NATIONAL PARK, LOEI PROVINCE

ปริญญ์ คุ้มสระพรหม¹

Parinya Khumsaprom¹

อภิชาติ ภัทรธรรม²

Apichart Pattaratuma²

ABSTRACT

Objectives of the study were to determine the socio-economic condition and to find the relationships between socio- economic factors and people participation in forest fire control of the residing Phu Ruea National Park Loei Province. The designed questionnaire was used as a tool for gathering the data by interviewing 323 sample household heads or the representative and the data was analyzed by using statistical computer programme. The statistical values calculation were percent, mean, maximum, minimum and chi-square with the given statistical significance level of 0.05.

The results of the study indicated that the most respondent was male and their average age was 46.49 years. The average number of household member was 5.05 and 77.1 percent, most of them had never attended any training course. They mostly received information from the government officers. Their residing areas were far from the boundary of the national park, less than 2 km. The cultivated land was adjacent to the boundary of the national park. The most respondents occupied, their own land with an area less than 10 rai. Their main occupation was agriculture and their average household income was 36,570.03 bath/annum. They collected forest products for food and other uses. Occurrence of forest fire in the communities averaged 5 times a year, and they used knife, axe, saw as the tools in the forest fire control. The people used to practice prescribed burning for weed control, and having well knowledge about forest fire.

The factors related to people participation in forest fire control surrounding Phu Ruea National Park were being the membership of the social group, attending the training course handled by foresters, received information about forest fire prevention, having subsidiary occupation, households income, distance between cultivated land and forest area, having knowledge of forest fire and often use fire as a tool for agricultural and pre-plants.

¹ ส่วนปฏิบัติการไฟป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ ที่ 8 กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จตุจักร กรุงเทพฯ

² ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ของราษฎรที่อาศัยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเศรษฐกิจสังคมกับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่ารอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย ทำการศึกษาโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง จำนวน 323 ราย และประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปค่าสถิติที่คำนวณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด และค่าไคสแควร์ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.49 ปี ในครัวเรือนมีสมาชิกเฉลี่ย 5.05 คน ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้คิดเป็นร้อยละ 77.1 ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีที่อยู่อาศัยอยู่ห่างจากเขตอุทยานแห่งชาติภูเรื่อน้อยกว่า 2 กิโลเมตร มีที่ดินทำกินติดแนวเขตอุทยานแห่งชาติภูเรือ ส่วนใหญ่มีจำนวนที่ดินถือครองเป็นของตนเองไม่เกิน 10 ไร่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ครัวเรือนมีรายได้รวมเฉลี่ย 36,570.03 บาท/ปี ใช้ประโยชน์จากป่าโดยเป็นแหล่งเก็บอาหารและของป่า ในชุมชนเคยเกิดไฟป่าขึ้นและไฟป่าเกิดเฉลี่ย 5 ครั้ง/ปี เครื่องมืออุปกรณ์ดับไฟป่ามีมีด ขวาน เลื่อย ราษฎรเคยใช้ไฟในการควบคุมวัชพืช และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องไฟป่ามาก

จากผลการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่า ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่า การมีอาชีพรอง รายได้รวมของครัวเรือน ระยะห่างของที่ทำกินจากขอบเขตป่า มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องไฟป่า และใช้ไฟเป็นเครื่องมือในการเตรียมพื้นที่การเกษตรเสมอ

บทนำ

ไฟป่า (forest fire) เป็นปัญหาที่สำคัญ เมื่อเกิดไฟป่าขึ้นจะมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกๆ ด้าน อาทิเช่น ทำให้เกิดการกร่อนของหน้าดิน ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำลายคุณภาพของน้ำมีผลกระทบต่อปริมาณน้ำใต้ดินและบนดิน สัตว์ป่าถูกทำลาย ขาดแหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งหลบภัยตามธรรมชาติ เกิดหมอกควันพิษ และทำให้เกิดภาวะเรือนกระจก (greenhouse effect) ทำให้เกิดความผันแปรของสภาวะภูมิอากาศโลก (climatic change) สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจเป็นมูลค่ามหาศาล ถึงแม้ว่าการควบคุมไฟป่าของประเทศไทยจะมีหน่วยงาน

รับผิดชอบโดยตรงคือ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ตามแต่ไฟป่าก็ยังเกิดทุกปีซึ่งการเกิดไฟป่าดังกล่าวเกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ (ศิริ, 2543)

การแก้ไขปัญหาไฟป่าจะต้องได้รับความร่วมมือจากราษฎร และชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการป้องกันไฟป่า ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 79 กำหนดไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพ

สิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนายั่งยืน ตลอดจนความคุ้มครองทรัพยากรที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จึงให้ความสำคัญกับการปรับปรุงการจัดการให้เกิดสมดุล ระหว่างการใช้ประโยชน์กับการอนุรักษ์ฟื้นฟู ส่งเสริมการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ในระดับที่ยั่งยืน เพื่อช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นการบริหารจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม มุ่งเน้นประสิทธิภาพการกำกับควบคุมที่มีประสิทธิผล สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาที่พึ่งตนเอง (ธานี, 2544)

อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีความสำคัญมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงและเป็นแหล่งท่องเที่ยว ราษฎรในพื้นที่โดยรอบได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมาก แต่ในฤดูแล้งพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือมักเกิดปัญหาไฟป่า จากสถิติไฟป่าในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2542 - 2546) พบเหตุไฟไหม้ป่าเฉลี่ยปีละ 120 ครั้ง พื้นที่เสียหายเฉลี่ยปีละ 6,000 ไร่ ซึ่งไฟป่าได้สร้างความเสียหายต่อพื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากสาเหตุของการเกิดไฟป่าส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์โดยทั้งสิ้น

ดังนั้น การแก้ปัญหาไฟป่าจึงจำเป็นต้องให้ราษฎรเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมไฟป่าทุกขั้นตอนตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ป้องกันไฟป่า การเตรียมการดับไฟ การตรวจหาไฟและการดับไฟด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่าเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผนควบคุมไฟป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือต่อไป

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

1. แผนที่ภูมิศาสตร์แสดงที่ตั้งของหมู่บ้าน และขอบเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย มาตราส่วน 1:50,000 ของแผนที่จังหวัดเลย
2. แบบสอบถามที่ทำขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีหลักการ ประกอบกับการดัดแปลงจากแบบสอบถามของผู้ที่เคยศึกษาในด้านนี้แล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาซึ่งประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับไฟป่า ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าและส่วนที่ 4 ปัญหาไฟป่าในพื้นที่
3. ไมโครคอมพิวเตอร์และโปรแกรมสำเร็จรูป

วิธีการ

1. เลือกกลุ่มหมู่บ้านรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จำนวน 18 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหนองบัว บ้านภูเรือ บ้านหนองเสือคราง บ้านแก่งไฮ บ้านหนองบง บ้านสันติสุข บ้านป่าจันทม บ้านกกโพธิ์ริมสถาน บ้านแก่งเกลี้ยง บ้านโคกหางวัง บ้านไฮตาก บ้านลาดค่าง บ้านห้วยผักเฒ่า บ้านห้วยคิ้ว บ้านห้วยเค็ด บ้านหนองบง บ้านน้ำมี และบ้านน้ำกระโทม จำนวนหาขนาดตัวอย่างประชากรที่ทำการศึกษาโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกที่เป็นตัวแทนของครัวเรือน ซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคำนวณได้จากสูตรดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง

N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของทุกหมู่บ้าน (1,659 ครัวเรือน)

c = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
ที่ต้องการศึกษาซึ่งกำหนดให้เท่ากับ
0.05

โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง
เท่ากับ 0.05 คำนวณจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ใน
การศึกษาเท่ากับ 323 ครัวเรือน จากนั้นคำนวณหา
ตามสัดส่วนจำนวนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านที่ทำ
การคัดเลือกศึกษา โดยใช้สูตรกระจายตามสัดส่วน
(สุบงกช, 2526) ดังนี้

เมื่อ n_i = จำนวนตัวอย่างในหมู่บ้าน i ที่
ต้องการ
 n = จำนวนตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด
 N_i = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของ
หมู่บ้าน i
 N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของทุก
หมู่บ้านตัวอย่างรวมกัน
 i = 1, 2, 3..., n

Table 1. Distribution of household sample in each village

No.	Village	Total Household	Household Sample
1.	Ban Nong Bua	134	26
2.	Ban Phu Ruea	242	47
3.	Ban Nong Suea Klang	113	22
4.	Ban Kaeng Hai	80	16
5.	Ban Nong Bong	220	43
6.	Ban Santi Suk	82	16
7.	Ban Pa Chan Tom	97	19
8.	Ban Kok Pho Rimsan	90	17
9.	Ban Kaeng Kiang	61	12
10.	Ban Khok Hang Wang	32	6
11.	Ban Hai Tak	68	13
12.	Ban Lat Khang	91	18
13.	Ban Huai Phak Nao	51	10
14.	Ban Huai Tio	71	14
15.	Ban Huai Duea	41	8
16.	Ban Nong Bong	84	16
17.	Ban Nam Mi	78	15
18.	Ban Nam Kra Tom	24	5
Total		1,659	323

2. การสร้างแบบสอบถามเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย และทำการทดสอบเครื่องมือเพื่อหาความเที่ยงตรงและหาความเชื่อมั่น โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงในระดับหนึ่งแล้วไปทดสอบ (pre – test) กับกลุ่มประชากรหมู่ที่ 1 บ้านปลาบ่า ตำบลปลาบ่า อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุเรือ จำนวน 30 ตัวอย่าง นำผลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อหาความเชื่อมั่น จากค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ในส่วนของคำถามความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไฟฟ้าเท่ากับ 0.91 และในส่วนของคำถามการมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟฟ้าเท่ากับ 0.97 ซึ่งเป็นค่าที่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐาน 0.65 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาไปใช้เก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ทำการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบ ทำการเก็บข้อมูลจริงโดยการสัมภาษณ์ผู้นำครอบครัวหรือสมาชิก ที่เป็นตัวแทนของครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่างที่อยู่รอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติกุเรือ อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย จำนวน 323 ตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ภายหลังการเก็บข้อมูลแล้วเสร็จ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามทุกฉบับมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ (editing) แล้วทำการลงรหัส (coding) จากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป บรรยายผลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด อธิบายข้อมูลทุกส่วนตามขอบเขตและกรอบแนวคิดในการศึกษา และใช้สถิติไคสแควร์ (Chi-square) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์หรือความเป็นอิสระระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลและวิจารณ์

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจากการศึกษาเพศของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ราษฎรร้อยละ 78.3 เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี และมากกว่า 50 ปีขึ้นไปจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 34.4 มีอายุเฉลี่ย 46.49 ปี มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 87.3 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน ร้อยละ 23.8 ราษฎรมีภูมิถิ่นกำเนิดเกิดในตำบลนี้ ร้อยละ 67.5 และตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนี้เป็นเวลา 40 ปีขึ้นไป มีราษฎรร้อยละ 55.1 เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมโดยร้อยละ 52.8 เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน มีราษฎรร้อยละ 77.1 ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ มีการได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร้อยละ 37.5 มีความถี่ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เกี่ยวกับการป้องกันไฟฟ้า มีราษฎรร้อยละ 70.3 ไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 2 คน เมื่อจำแนกจำนวนแรงงานในครัวเรือนตามเพศ พบว่า มีราษฎรร้อยละ 42.1 ที่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเป็นเพศชาย 1 คน ส่วนจำนวนแรงงานในครัวเรือนที่เป็นเพศหญิง พบว่ามีราษฎรร้อยละ 47.7 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเป็นเพศหญิง 1 คน ขนาดพื้นที่ถือครองที่เป็นของตนเอง พบว่ามีราษฎรร้อยละ 35.0 มีขนาดพื้นที่ถือครองที่เป็นของตนเอง 10 ไร่ มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ร้อยละ 77.7 มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง ร้อยละ 49.9 มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 36,570.03 บาท/ปี มีราษฎรร้อยละ 69.1 ที่มีรายได้ต่ำกว่ารายจ่ายมีราษฎรร้อยละ 68.1 มีการใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งเก็บหาอาหารและของป่า มีราษฎรร้อยละ 82.4 เคยพบเห็นการเกิดไฟฟ้าในหมู่บ้านเป็นจำนวน 5 ครั้ง/ปี เครื่องมือและอุปกรณ์ดับไฟฟ้าในหมู่บ้าน พบว่า มีราษฎรร้อยละ 78.9 ไม่มีเครื่องมือและอุปกรณ์ดับไฟฟ้าในหมู่บ้าน มีราษฎรร้อยละ 48.4 มีมิด ขวาน เลื่อยเป็นเครื่องมืออุปกรณ์ดับไฟฟ้า

ความคุ้นเคยในการใช้ไฟเป็นเครื่องมือในการป้องกันไฟป่าโดยใช้คำถามจำแนกวิธีการออกเป็น 10 วิธี พบว่ามีราษฎรร้อยละ 49.6 เคยใช้ไฟเผาวัชพืช ด้านความรู้เกี่ยวกับเรื่องไฟป่าของราษฎร พบว่า มีความรู้ในระดับมาก ร้อยละ 57.3

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าของราษฎรรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และสามารถจำแนกเป็นรายด้านได้ ดังนี้

2.1 ระดับการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาในการควบคุมไฟป่า ราษฎรมีคะแนนเฉลี่ย 2.82

2.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนควบคุมไฟป่ามีคะแนนเฉลี่ย 2.76

2.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีคะแนนเฉลี่ย 2.87

2.4 ระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามผลงานมีคะแนนเฉลี่ย 2.62 คะแนน

3. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่า ของราษฎรรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ สอดคล้องกับการศึกษาของวุฒิไกร (2546) การได้รับข่าวสาร สอดคล้องกับการศึกษาของสมบุรณ์ (2542) พีระ (544) สิงขร (2545) และสอดคล้องกับการศึกษาของดิเรก (2545) การมีอาชีพรอง รายได้รวมของครัวเรือน ระยะห่างของที่ทำกินกับขอบเขตป่า การมีความรู้เรื่องไฟป่า และความคุ้นเคยกับการใช้ไฟเป็นเครื่องมือ

สรุปผล

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า ราษฎรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46.49 ปี มีการศึกษา

ระดับประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีภูมิลำเนาเดิมเกิดในตำบลนี้ และตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนี้เป็นเวลา 40 ปีขึ้นไปเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรอง มีรายได้รวมของครัวเรือนเฉลี่ย 36,570.03 บาท/ปี ราษฎรมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าอยู่ในระดับปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาในการควบคุมไฟป่า ราษฎรมีคะแนนเฉลี่ย 2.82 ด้านการมีส่วนร่วมในการมีวางแผนควบคุมไฟป่า ราษฎรมีคะแนนเฉลี่ย 2.76 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ราษฎรมีคะแนนเฉลี่ย 2.87 ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผลงานราษฎรมีคะแนนเฉลี่ย 2.62 คะแนน ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่าของราษฎรรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย ได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ การได้รับข่าวสาร การมีอาชีพรอง รายได้รวมของครัวเรือน ระยะห่างของที่ทำกินกับขอบเขตป่า การมีความรู้เรื่องไฟป่า และความคุ้นเคยกับการใช้ไฟเป็นเครื่องมือ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาทำให้ทราบว่า (1) ราษฎรที่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมและมีตำแหน่งเป็นกรรมการหมู่บ้าน จะมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ามากกว่าราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐควรมีคำแนะนำหรือส่งเสริมให้ราษฎรรวมตัวเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่า เช่นรวมเป็นกลุ่มอาสาสมัครป้องกันไฟป่ากลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (2) การได้รับการฝึกอบรมจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ทำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการควบคุม

ไฟป่ามากขึ้น ดังนั้น เจ้าหน้าที่รัฐควรส่งเสริม สนับสนุนและกำหนดแผนงานฝึกอบรมถ่ายทอด ความรู้ เรื่องการควบคุมไฟป่าให้แก่ราษฎรในรอบ พื้นที่ให้มากที่สุด เพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของ ราษฎรในการควบคุมไฟป่าต่อไป (3) ราษฎรที่ได้รับ ข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันไฟป่าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ มาก ส่งผลให้มีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ามากกว่า ราษฎรที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของ รัฐควรกำหนดแผนงานการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การควบคุมไฟป่าให้ทั่วถึงมากขึ้น โดยเพิ่มความถี่ใน การออกประชาสัมพันธ์ พบปะราษฎรในพื้นที่ให้มาก ขึ้น เพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการ ควบคุม และราษฎรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในอุทยาน แห่งชาติภูเรือต้องการพื้นที่ดินทำกิน ถึงแม้จะมี ความรู้มากแต่ก็ยังจุดไฟเผาป่าเช่นเดิม (4) ราษฎรที่มี อาชีพรองจะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการ ควบคุมไฟป่ามากกว่าราษฎรที่ไม่มีอาชีพรอง ดังนั้น ภาครัฐควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ราษฎรมีอาชีพ รอง และให้ประกอบอาชีพรองที่ไม่มีความเสี่ยงใน การเกิดไฟป่า หรืออาชีพรองที่ไม่ส่งเสริมให้เกิดไฟป่า มากกว่าอาชีพรองอย่างอื่น เช่น ให้มีอาชีพด้าน การเกษตร ปลูกดอกไม้ หรือไม้ประดับ (5) ราษฎรที่มี รายได้มากจะมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ามากกว่า ราษฎรที่มีรายได้น้อย การที่ราษฎรมีรายได้มากเป็น เพราะราษฎร มีการประกอบอาชีพ ซึ่งมีรายได้จากทั้ง อาชีพหลักและอาชีพรอง ทำให้เห็นคุณค่าของ ทรัพยากรป่าไม้ และทราบถึงภัยอันตรายที่เกิดจากไฟ ป่า จึงทำให้มีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ามากขึ้น ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งพัฒนารายได้ของ ราษฎรให้สูงขึ้น ทั้งนี้เพื่อเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของ ราษฎรในการควบคุมไฟป่าต่อไป (6) ระยะห่างของที่ ทำกินกับขอบเขตป่ามีความสัมพันธ์กับการมีส่วน ร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่า โดยราษฎรที่อยู่

ละ 57.0 มีที่ทำกินติดกับขอบเขตป่าทำให้ราษฎรส่วน ใหญ่เกิดความตระหนักและเห็นประโยชน์ของป่า จึง ส่งผลดีทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่า ดังนั้น การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ที่ดินควรส่งเสริม การใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดไฟป่า เช่น การทำการเกษตรในระบบวนเกษตร ซึ่งจะทำให้ ราษฎรมีอาชีพและรายได้ตลอดทั้งปี เมื่อรายได้สูงขึ้น จะทำให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ามากขึ้น (7) การมีความรู้เรื่องไฟป่ามีความสัมพันธ์กับการมี ส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟป่า โดยราษฎรมี ความรู้เรื่องไฟป่ามากจะมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟ ป่ามากกว่าราษฎรที่มีความรู้เรื่องไฟป่าน้อย ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐควรมีการถ่ายทอดความรู้เรื่องไฟป่า ให้กับราษฎรที่อยู่โดยรอบพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ มากขึ้น และ (8) ความคุ้นเคยกับการใช้ไฟเป็น เครื่องมือมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการควบคุมไฟป่า แสดงให้เห็นว่าราษฎรที่คุ้นเคย ในการจุดไฟจะตระหนักและทราบถึงพิษภัยของไฟ ป่า จึงทำให้เกิดความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมใน การควบคุมไฟป่า ดังนั้น จึงควรมีการส่งเสริมการ ฝึกอบรมการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในการควบคุมไฟ ป่าให้แก่ราษฎรมากขึ้น จะทำให้ผู้ได้รับการฝึกอบรม เกิดความรู้และเกิดความคุ้นเคย ซึ่งจะทำให้ราษฎร มีส่วนร่วมในการควบคุมไฟป่ามากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ คงอินทร์. 2545. การมีส่วนร่วมในการควบคุมไฟ ป่าของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอ แม่วงศ์ จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ปริญญา โท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดิเรก อรุณเพ็ง. 2545. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการควบคุมไฟป่าในพื้นที่โครงการปลูกป่า ถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ

- เจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 ที่จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธานี วิริยะรัตนพร. 2544. กรณีศึกษา: นโยบายการแก้ไขปัญหาไฟฟ้าในประเทศไทย. กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.
- พีระ ช่วยบำรุง. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในการป้องกันไฟฟ้า พื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วุฒิไกร ชัยชนะ. 2546. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครป้องกันและควบคุมไฟฟ้าในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าขุนแม่กวง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิริ อัครธรร. 2543. การควบคุมไฟฟ้าสำหรับประเทศไทย. สำนักควบคุมไฟฟ้า กรมป่าไม้, ชุมชนสหกรณ์แห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- สมบูรณ์ อัมพนนารัตน์. 2542. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันไฟฟ้า: กรณีศึกษาอุทยานแห่งชาติเขาสามหลัน จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิงขร รักษ์มณี. 2545. สิ่งจูงใจสำหรับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการควบคุมไฟฟ้าพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงบ้านโพนสว่าง-ป่าปลาปาก อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุบงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Yamane, T. 1973. Statistics : An Introductory Analysis. 3rd ed., Harper International ed., Tokyo.